

І. П. ДИННИК

кандидат наук з державного управління,  
доцент кафедри публічного управління та адміністрування  
Державний торговельно-економічний університет  
ORCID: 0000-0003-2474-7371

## ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ “SMART-COMMUNITY” У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

*Запровадження концепції "Smart-community" може стати ефективним напрямком відновлення сільських територій. Села та містечка є важливими елементами суспільства та економіки, однак їх розвиток часто відстає від міських територій. Використання сучасних технологій та інновацій може допомогти зробити сільські території привабливішими для життя та бізнесу.*

*Впровадження концепції "Smart-community" може допомогти залучити інвестиції для відновлення сільських територій у повоєнний період, а також надасть нові можливості для розвитку місцевих підприємств та забезпечить більш високий рівень життя мешканців.*

*Головною ідеєю цієї концепції є створення інноваційної і технологічно розвинутої громади, яка має доступ до новітніх технологій і має можливість використовувати їх у повсякденному житті.*

*За допомогою "розумної" технології відновлення сільських територій можна забезпечити більш ефективне використання ресурсів, зменшити відстані між громадами та забезпечити комфортний і безпечний рівень життя для мешканців у післявоєнне відновлення України.*

*Одним з ключових аспектів концепції "Smart-community" є використання інформаційних технологій та збір даних з метою оптимізації різних сфер життя громади, наприклад, управлінням енергоефективністю, водопостачанням, вивезенням сміття, охороною здоров'я та іншими. Це може допомогти зменшити витрати на утримання інфраструктури та поліпшити якість життя мешканців.*

*Крім того, застосування "Smart-community" може підтримати розвиток місцевих підприємств, зокрема в галузі сільського господарства та туризму, що допоможе створити нові робочі місця та збільшити доходи населення. Таким чином, запровадження концепції "Smart-community" може стати головним рушієм повоєнного відновлення сільських територій в Україні.*

**Ключові слова:** сільські території, розвиток, децентралізація, управління, сільське господарство, "Smart-community", територіальна громада, війна.

I. P. DYNNYK

Ph.D. in Public Administration,  
Associate Professor at the Department of Public Administration  
State University of Trade and Economics  
ORCID: 0000-0003-2474-7371

## INTRODUCTION OF THE “SMART-COMMUNITY” CONCEPT IN THE POST-WAR RESTORATION OF RURAL AREAS

*The introduction of the Smart Community concept can be an effective way to restore rural areas. Villages and towns are important elements of society and the economy, but their development often lags behind urban areas. The use of modern technologies and innovations can help make rural areas more attractive for living and business.*

*In the context of Russia's military aggression against Ukraine, the introduction of the Smart-community concept can help attract investment to restore rural areas in the post-war period, as well as provide new opportunities for the development of local businesses and ensure a higher standard of living for residents.*

*The aim of the article is to determine the role of the introduction of the "smart-community" concept as one of the areas of post-war rural reconstruction in Ukraine.*

*The research identified problems that may be caused by various factors, such as insufficient funding, insufficient attention to the development of agriculture and infrastructure in rural areas, insufficient qualifications and experience of employees in this area, etc. In the process of scientific work, comparative and structural research methods were applied.*

*The concept of "Smart-community" is a promising model of rural development in the context of their post-war recovery. The main idea of this concept is to create an innovative and technologically advanced community that has access to the latest technologies and is able to use them in everyday life.*

*The smart technology for rural restoration can help ensure more efficient use of resources, reduce distances between communities, and provide a comfortable and safe standard of living for residents in the post-war recovery of Ukraine.*

*One of the key aspects of the Smart-community concept is the use of information technology and data collection to optimize various areas of community life, such as energy efficiency, water supply, waste management, healthcare, and others. This can help reduce infrastructure maintenance costs and improve the quality of life for residents.*

*In addition, the use of "Smart-community" can support the development of local businesses, particularly in agriculture and tourism, which will help create new jobs and increase incomes. Thus, the introduction of the Smart-community concept could become the main driver of the post-war recovery of rural areas in Ukraine.*

**Key words:** rural areas, development, decentralization, governance, agriculture, "Smart-community", territorial community, war.

### Постановка проблеми

На сьогодні, новітні вектори розвитку сільських територій нашої держави вимагають використання сучасних інноваційних підходів для забезпечення можливості ефективного розвитку України в умовах децентралізації влади та післявоєнного відновлення. Уряд має затверджену стратегію регіонального розвитку до 2027 року, де значне місце відведено розв'язання проблем сільських територій. Але в умовах воєнного стану жодна урядова стратегія чи політика не сприятиме реальному розвитку територій так, як активна і відповідальна позиція місцевих громад. Розробка найбільш дієвих та інноваційних заходів щодо забезпечення подальшого розвитку сільських територій є дуже важливим завданням для України як в умовах воєнного стану, так і післявоєнного відновлення громад.

Слід наголосити, що запровадження концепції "Smart-Community" є важливим напрямком для відновлення сільських територій після війни з кількох причин: забезпечення сталого розвитку громад, підвищення економічної ефективності, забезпечення соціальної справедливості та підвищення екологічної безпеки в територіальних громадах. Це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

### Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження проблем та розвитку сільських територій є однією з важливих наукових тем, яка вивчається в різних галузях науки. Результати досліджень можна знайти в монографіях, наукових статтях, доповідях на конференціях, звітах і дослідженнях відповідних організацій. Зокрема, Бочко О.Ю. зауважувала на особливості розвитку сільських територій Закарпатської області в умовах євроінтеграційних процесів [1, с. 17-22]. Талавири М.П., Горай А.О., обґрунтовували розвиток сільських територій в умовах реформи децентралізації [2, с. 75-79].

Вчений, Тимошенко М.М., вказує на необхідність розвитку соціальної інфраструктури сільських територій [3]. Науковці Готра В.В. та Ковач А. досліджували питання зарубіжного досвіду розвитку сільських територій [4, с. 154-160].

Виникають питання щодо можливості подальшого просторового розвитку деяких сільських територій, розробки ефективних механізмів забезпечення успіху при децентралізації, ефективності використання ресурсів для сприяння сталому розвитку сільських територій та підвищення якості життя людей, як зазначає Термоса І.О. [5, с. 102].

На думку, Шебештьєв Є., сільські території є невід'ємною частиною успішної економіки України як аграрної держави. Саме тому підтримка жителів сільської місцевості та сприяння розвитку сіл для державних та місцевих органів є пріоритетом. Задля того, щоб відродити колишній потенціал села, ініціатив представників великого та малого бізнесу замало – необхідна державна підтримка та чітко визначена стратегія розвитку на короткостроковий та довгостроковий період [6, с. 83].

Однак питанням ролі впровадження концепції "smart-community" як одного з напрямів повоєнного відновлення сільських територій у працях вітчизняних та і зарубіжних вчених приділяється недостатньо уваги.

### Мета статті

Визначення ролі впровадження концепції "smart-community" як одного з напрямів повоєнного відновлення сільських територій в Україні.

### Виклад основного матеріалу

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення територій набувають значення механізми розвитку сільських територій та територіальних громад (далі – ТГ) України в цілому, їх вплив на реальний добробут нації шляхом формування інформаційно-енергетичного поля розвитку сільських територій. Тобто постає питання про необхідність запровадження концепції «SMART-COMMUNITY» як стратегії розвитку ТГ [7, с. 96].

Реалізація концепції «SMART-COMMUNITY» як одного з напрямів відродження та розвитку сільських територій передбачає [8]:

- 1) сталий соціально-економічний розвиток ТГ на принципах морально-етичного та патріотичного виховання, духовності, розумності, гуманності та розвитку свідомості молоді;
- 2) стратегічний розвиток ТГ;
- 3) удосконалення процесів формування кадрового потенціалу та прийняття управлінських рішень;
- 4) активізацію ролі громадськості в управлінні територіальними громадами;
- 5) формування оптимальної моделі публічного управління ТГ;
- 6) розвиток освіти та підвищення рівня виховання дітей, молоді та дорослих;
- 7) вивчення, формування та запровадження новітніх технологій у лісництві та розвитку лісових екосистем, поширенні практики перманентної агрокультури та органічного виробництва; інноваційного зеленого, сільського,

культурного та світоглядного туризму; удосконалення та впровадження перспективних підходів у практику екологічного будівництва, архітектури, розбудови соціальної та виробничої інфраструктури населених пунктів; поширення систем альтернативної енергетики, використання джерел відновлюваної енергії; запровадження інноваційних виробництв та підприємництва.

Прикладом запровадження «SMART-COMMUNITY» як стратегії розвитку сільських територіальних громад є досвід спільної роботи Несолонської сільської ради Новоград-Волинського району Житомирської області, громадської організації «Гранідуб» та громадської організації «Лагульське об'єднання сталого землекористування» із розробки та впровадження стратегії територіального розвитку щодо розвитку сільських територій у контексті цільової програми «Родова садиба» [8].

Головним у реалізації даної цільової програми є її ціннісно-духовна складова, а також побудова програм діяльності на принципах органічного виробництва, безвідходної життєдіяльності та ноосферної освіти виховання через організацію та функціонування екологічних і родових поселень в області. Заслуговує на увагу роль розвитку духовності та становлення високого рівня свідомості і відповідальності мешканців територій за їх особистісний та загальний щодо територіальної громади розвиток. Зокрема представлено стратегічні розробки щодо планування та організації діяльності, як-то управління розвитком на основі діяльності громадських організацій та структуризації громади, виявлення активістів та створення комітетів вулиць, населених пунктів та громади в цілому. Запропоновано власну систему контролю та координації ходу виконання організаційного плану розвитку територіальної громади, що, в тому числі, включає створення обслуговуючого кооперативу як територієутворюючої юридичної організації з надання комунальних послуг населенню, сприянню переробці та реалізації сільськогосподарської продукції тощо [8].

Запровадження "Smart-community" є ідеєю створення розумної спільноти, яка базується на використанні сучасних технологій та інноваційних рішень для покращення якості життя людей та оптимізації різних аспектів соціально-економічного розвитку територій.

*В рамках концепції "Smart-community" можуть бути запроваджені такі інноваційні рішення, як:*

– Використання сучасних технологій для поліпшення якості життя мешканців. Наприклад, встановлення системи "розумного" освітлення, яка дає змогу зменшити витрати на електроенергію та забезпечити безпеку на вулицях. Також можуть бути встановлені системи "розумного" контролю за здоров'ям та безпекою мешканців.

– Використання сучасних технологій для підвищення рівня економічного розвитку. Наприклад, впровадження системи електронного документообігу та інформаційних систем управління місцевими підприємствами, що дозволить забезпечити ефективність роботи та зменшити витрати.

– Використання сучасних технологій для забезпечення сталого розвитку територій. Наприклад, впровадження системи "розумного" управління водними ресурсами та відходами, що дозволить зменшити забруднення довкілля та зберегти природні ресурси.

Водночас, необхідно зазначити про існуючі проблеми запровадження концепції "Smart-community" на сільських територіях (табл. 1).

Таблиця 1

### Проблеми запровадження концепції "Smart-community" на сільських територіях

<i>Назва проблеми</i>	<i>Коротка характеристика</i>
1. Недостатня розвинена інфраструктура на сільських територіях.	Відсутність швидкісного інтернету, який є необхідним для розробки та впровадження "smart" технологій. Для того, щоб здійснити концепцію "smart-community" необхідно забезпечити сільські населені пункти високошвидкісним Інтернетом, який дозволяє здійснювати онлайн-комунікацію, навчання та взаємодію з електронними сервісами.
2. Відсутність фінансування.	Реалізація концепції "smart-community" може потребувати великих інвестицій, особливо на сільських територіях, де нерентабельно вкладати гроші. Відсутність фінансування може стати перешкодою в реалізації проектів, пов'язаних зі створенням інноваційних технологій та їх впровадженням.
3. Відсутність кваліфікованих кадрів.	Створення "smart-community" на сільських територіях потребує наявності кваліфікованих фахівців, які зможуть розробляти та впроваджувати нові технології. Однак, на сьогоднішній день багато молоді віддають перевагу роботі в містах та за кордоном, що може створювати проблему з пошуком кваліфікованих фахівців на сільських територіях.

*Джерело: складено автором*

Як ми бачимо, серед основних проблем, які виникають на сільських територіях, можна виділити: зниження рівня доходів населення та зростання безробіття; втрата природних ресурсів і деградація ґрунтів; зменшення чисельності населення та зростання старіння населення; низький рівень розвитку інфраструктури, освіти та охорони здоров'я.

Для вирішення цих проблем можна використовувати різні підходи, наприклад: стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу на сільських територіях; забезпечення ефективного використання природних ресурсів та

збереження екології; підтримка розвитку сільського господарства та аграрних виробників; розвиток інфраструктури та підвищення якості життя населення.

Реалізація концепції "Smart-community" активно запроваджується Дрогобицькою міською радою Львівської області з 2018 року і продовжується до теперішнього часу. Підхід Дрогобицької міськради до впровадження е-сервісів вирізняється комплексністю, системністю та, водночас, поступальністю і практичністю, націленістю на економію бюджетних коштів, спрямованістю на реальне залучення мешканців до справ громади, орієнтованістю на міжнародні стандарти управлінські стандарти (ISO) [9, с. 38].

Розумна громада складається з відповідальних, підготовлених громадян, які беруть ефективну участь в управлінні містом, а також з депутатів міської ради та працівників виконавчих органів, які ухвалюють рішення, що забезпечують сталий розвиток громади. Реалізація програми «Розумна громада» – це [9, с. 39]:

– розвиток платформи «Smart City – Дрогобич» шляхом збільшення кількості та покращення якості сервісів е-урядування та е-демократії (зокрема, це сервіс “Електронне обговорення НПА”, “Мапа озеленення міста”, “Чат-бот”, “Аналітика діяльності комунальних установ” та інші).

– підвищення обізнаності мешканців з метою забезпечення їх відповідальної участі у місцевих справах, надання інформації на базі відкритих даних депутатам та службовцям ОМС для ухвалення ефективних рішень.

Концепція "Smart-community" є комплексним підходом до розвитку сільських територій, що базується на використанні сучасних технологій та інформаційних систем з метою поліпшення якості життя мешканців, підвищення рівня економічного розвитку та забезпечення сталого розвитку територій.

В рамках концепції "Smart-community" можуть бути запроваджені такі *інноваційні рішення*, як:

– Використання сучасних технологій для поліпшення якості життя мешканців. Наприклад, встановлення системи "розумного" освітлення, яка дає змогу зменшити витрати на електроенергію та забезпечити безпеку на вулицях. Також можуть бути встановлені системи "розумного" контролю за здоров'ям та безпекою мешканців, що є актуальним в умовах воєнного стану.

– Використання сучасних технологій для підвищення рівня економічного розвитку. Наприклад, впровадження системи електронного документообігу та інформаційних систем управління місцевими підприємствами, що дозволить забезпечити ефективність роботи та зменшити витрати.

Основні принципи "Smart-community" полягають у тому, щоб створити зручне та безпечне середовище для життя, роботи та відпочинку людей за допомогою застосування інформаційно-комунікаційних технологій та мереж Інтернет речей. Такі технології можуть забезпечити оптимізацію різних процесів, включаючи транспортну та енергетичну інфраструктуру, управління містом, безпеку та охорону здоров'я.

Smart-community має на меті створення екосистеми, в якій різні стейкхолдери (місцеві жителі, влада, бізнес, наукові установи) працюють разом, щоб розвивати різні аспекти життя в спільноті. Це може включати створення електронних платформ для комунікації та співпраці між різними групами, використання відкритих даних та аналітики для прийняття рішень на місцевому рівні та створення умов для розвитку інноваційного бізнесу.

У загальному розумінні, Smart-community може означати будь-яку спільноту, яка використовує сучасні технології та інноваційні рішення для покращення якості життя своїх членів та розвитку територій.

*Основні напрямки реалізації концепції "Smart-community" включають:*

– Розробку та впровадження інноваційних технологій у сільському господарстві та інших галузях, що сприятиме підвищенню продуктивності та зниженню вартості виробництва.

– Розвиток інфраструктури та доступу до сучасних технологій зв'язку, що дозволить мешканцям сільських територій користуватися електронними сервісами та отримувати інформацію в режимі реального часу.

– Розвиток зеленої енергетики та використання альтернативних джерел енергії, що дозволить знизити залежність від імпортування енергоресурсів та зменшити вплив на довкілля.

– Створення інфраструктури для велосипедного туризму, що сприятиме розвитку малого та середнього бізнесу, підвищить затребування послуг готелів та ресторанів.

– Забезпечення сталого розвитку: Концепція "Smart-Community" передбачає розвиток сільських територій за принципом сталого розвитку. Це означає збалансований підхід до використання природних ресурсів, зокрема, землі, водних ресурсів та енергії. Такий підхід допоможе запобігти деградації навколишнього середовища та забезпечити сталість розвитку сільських територій у майбутньому.

– Підвищення економічної ефективності: Розвиток "Smart-Community" передбачає використання інноваційних технологій та інформаційних рішень для підвищення ефективності виробництва, збільшення продуктивності та підвищення якості продукції. Це допоможе залучити нові інвестиції та створити нові робочі місця на сільській місцевості, що в свою чергу підніме рівень життя населення у післявоєнний період в Україні.

– Забезпечення соціальної справедливості: Розвиток "Smart-Community" передбачає покращення якості життя населення сільських територій. Це включає розвиток медичної, освітньої та інфраструктури соціального забезпечення. Застосування інноваційних технологій також допоможе забезпечити доступність до інформації та послуг для всіх верств населення.

**Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі**

Концепція "Smart-community" – це підхід до розвитку територій, який базується на використанні сучасних технологій та інновацій з метою покращення якості життя місцевих жителів, збільшення ефективності діяльності громад та зменшення негативного впливу на довкілля.

Отже, саме розумне зростання забезпечуватиме покращення якості життя українців в селах, селищах, містах, сприятиме розвитку громадської активності у територіальних громадах після війни. Оскільки саме ТГ є надійними партнерами для бізнесу і міжнародних проєктів, бо мають повноваження і ресурси для створення цікавих інвестиційних та інноваційних пропозицій і несуть відповідальність за прийняття усіх місцевих рішень.

Сформульовані теоретичні положення, висновки і пропозиції можуть бути корисними фахівцям та науковцям, які вирішують комплексну проблему запровадження концепції "Smart-community" як одного з напрямів повного відновлення сільських територій України.

**Список використаної літератури**

1. Бочко О. Ю. Дослідження розвитку сільських територій Закарпатської області в умовах євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*: зб. наук. праць; Одеса. 2022. № 7 (296). С. 17-22.
2. Талавирия М.П., Горай А.О. Розвиток сільських територій в умовах децентралізації. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 75-79.
3. Тимошенко М. М. Теоретичні засади розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3501>
4. Готра В.В., Ковач А. Зарубіжний досвід розвитку сільських територій. *Збірник наукових праць*. 2021. Випуск 2 (27). С. 154-160.
5. Термоса І. О. Аспекти сучасного розвитку сільських територій. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. Вип. 25. С. 102-105.
6. Шебештень Є. Складові розвитку сільських територій. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. Вип. 35/2022. С. 82-87.
7. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К. : 2017. 110 с.
8. Круглий стіл на тему «SMART-COMMUNITY як стратегія розвитку територіальних громад». URL: <https://decentralization.gov.ua/news/5372?page=27>
9. Абрамюк І. Кращі практики впровадження механізмів громадської участі у малих громадах. *Стислий огляд*. Офіс Ради Європи в Україні, 2020. 52 с.

**References**

1. Bochko, O. Yu. (2022). Doslidzhennia rozvytku silskykh terytorii Zakarpatskoi oblasti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Research on the development of rural areas of the Transcarpathian region in the context of European integration processes]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu – Scientific Bulletin of Odesa National Economic University*. Vol. 7 (296). (pp. 17-22) [in Ukrainian].
2. Talavyria, M.P., & Horai, A.O. (2018). Rozvytok silskykh terytorii v umovakh detsentralizatsii [Rural development in the context of decentralization]. *Ekonomika APK – The economy of the agro-industrial complex*. Vol. 11. (pp. 75-79) [in Ukrainian].
3. Tymoshenko, M. M. (2014). Teoretychni zasady rozvytku sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Theoretical foundations for the development of social infrastructure in rural areas]. *Efektivna ekonomika – Efektivna ekonomika, 11*. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3501> [in Ukrainian].
4. Hotra, V.V., & Kovach, A. (2021). Zarubizhnyi dosvid rozvytku silskykh terytorii [Foreign experience of rural development]. *Zbirnyk naukovykh prats – Collection of scientific works*. Vol. 2 (27). (pp. 154-160) [in Ukrainian].
5. Termosa, I. O. (2017). Aspekty suchasnoho rozvytku silskykh terytorii [Aspects of modern development of rural areas]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Kherson State University Scientific Bulletin*. Vol. 25. (pp. 102-105) [in Ukrainian].
6. Shebeshten, Ye. (2022). Skladovi rozvytku silskykh terytorii [Components of rural development]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava – Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. Vol. 35. (pp. 82-87) [in Ukrainian].
7. Lelechenko, A. P., Vasyliieva, O. I., Kuibida, V. S. & Tkachuk, A. F (2017). Mistseve samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii povnovazhen [Local self-government in the context of decentralization of powers]. Kyiv. [in Ukrainian].
8. Kruhlyi stil na temu «SMART-COMMUNITY yak stratehiia rozvytku terytorialnykh hromad» [Round table on "SMART-COMMUNITY as a strategy for the development of territorial communities"]. <https://decentralization.gov.ua/news/5372?page=27>. [in Ukrainian].
9. Abramiuk, I. (2020). Krashchi praktyky vprovadzhenia mekhanizmiv hromadskoi uchasti u malykh hromadakh. Styslyi ohliad. [Best practices for implementing public participation mechanisms in small communities. A brief overview]. Office of the Council of Europe in Ukraine. [in Ukrainian].